

טהור ומראה לו פנים לכך, ועל דבר טהור היה אומר שהוא טמא, ומראה לו פנים לכך.

לפיכך **אתא** רבי מאיר לקמיה דרבי ישמעאל, ונמר גמרא [למד אצלו המשניות שקיבל רבי ישמעאל מרבתיו].

והדר [חזר] רבי מאיר ואתא לקמיה דרבי עקיבא, וסבר מרבי עקיבא סברא, לעמוד על טעמי המשנה מפני מה זה טמא וזה טהור, זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים; ולהבין דבר מתוך דבר, כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ילמדוהו, ולא יזה משנה ידמוהו.

אלא הא דאקשינן: אסרה אאסרה, עדיין קשיא?!

ומסקינן: קשיא!

תניא:

רבי יהודה אומר: אומר היה רבי מאיר: לכל דבר הטעון כתיבה מטילין קנקנתום לתוך הדיו.

חוץ מפרשת סוטה בלבד, הן זו הכתובה כ-ב בספר תורה, והן פרשת סוטה הנכתבת עבור מגילת הסוטה.

רבי יעקב אומר משמו של רבי מאיר: מותר להטיל קנקנתום אף בפרשת סוטה שבספר תורה, חוץ מפרשת סוטה של מקדש שנותן לתוך מים המרים!

לו זכוב על הבליטה שבימין הדל"ת] ומחיק ליה, ומשנה ליה רי"ש [וימחוק את התוספת שבאות דל"ת, ותיראה האות כרי"ש] —

אף לזה אין לחוש, כי דבר אחד יש לי, שאני מטיל אותו לתוך הדיו, וקנקנתום שמו, ושוב אין הזכוב יכול למוחקו.

ומקשינן על מה שאמר רבי מאיר, שלמד תחילה אצל רבי עקיבא והתיר לו, ושוב למד אצל רבי ישמעאל ואסרה לו:

ומקשינן: איני [והרי לא כך היה]?!?

והא תניא: אמר רבי מאיר:

כשהייתי לומד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר, וכשבאתי אצל רבי עקיבא אסרה עלי.

ואם כן: א. קשיא שמוש אשמוש [את מי שימש רבי מאיר תחילה]?!?

ב. קשיא אסרה אאסרה [מי אסר ומי התיר]?!?

ואמרינן: בשלמא שמוש אשמוש [את מי שימש רבי מאיר קודם למי] לא קשיא, כי הן זה והן זה אמת; ומשום:

דמעיקרא אתא רבי מאיר לקמיה דרבי עקיבא שהיה חריף מאד.

וכיון דלא מצוי רבי מאיר קם אליביה [לא הבינו], לפי שהיה אומר על דבר טמא שהוא

והכוונה היא שהוא בקי במלאכתו, כלומר: מומחה, ויודע לדייק לכתוב את שבדעתו, לא להחסיר ולא להותיר.

שיטעה ביתירות, אלא שישגה בכתיבתו, ובקיאתו בחסירות ויתירות לא תועיל לו מאומה!

והיונן בה: **מאי בינייהו**, בין רבי יהודה ובין רבי יעקב משמו של רבי מאיר? כלומר: מה טעם פלוגתתם?

אמר רבי ירמיה: האם אפשר למחוק לה לסוטה מן התורה [להטיל במים המרים פרשת סוטה מתוך ספר תורה] — **איבא בינייהו**.⁽¹⁾

לרבי יהודה אליבא דרבי מאיר אפשר, ומשום הכי אף בפרשת סוטה שבספר תורה בעינן כתב שיכול לימחות.⁽²⁾

ולרבי יעקב אליבא דרבי מאיר, אין מוחקין לה מן התורה, ולכן אין צריך כתב שיכול לימחות בספר תורה כלל, ואפילו בפרשת סוטה.

ונחלקו רבי יהודה ורבי יעקב, האם צריך שתהא מגילת סוטה כתובה לשמה של האשה.

לרבי יהודה, הסובר שאפשר למחוק לה מן התורה, הרי הוא סובר שאין צריך כתיבה לשמה, שהרי הפרשה שבספר תורה לא נכתבה לשם הסוטה.

ואילו רבי יעקב, הסובר אין מוחקין לה מן התורה, הרי הוא סובר שצריך לכתוב מגילת סוטה לשמה.

והני תנאי — רבי יהודה ורבי יעקב — **כי הני תנאי** שנחלקו אף הם בדין כתיבה לשמה במגילת סוטה.

דתנאי:

אין מגילתה — של סוטה שאמרה "טמאה אני",⁽³⁾ ולא מחקו עדיין את מגילתה — **כשירה להשקות בה סוטה אחרת**, כיון שלא נכתבה המגילה לשמה של סוטה זו.

רב אחי בר יאשיה אומר: **מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת**, היות ולא בעינן כתיבה לשמה.

הרי שנחלקו תנאים האם צריך שתהא מגילת הסוטה כתובה לשמה!

אמר רב פפא: **דילמא, לא היא!** שמא אין הדבר כן, ולא נחלק תנא קמא על רבי יעקב המכשיר למחוק לסוטה מן התורה.

שיכול למחות, וכיון דסבירא ליה מוחקין מן התורה, שמע מינה דקסבר, דאאותה פרשה אפילו כתבה בתורה קפיד קרא דבעינן שיכול למחוק; **וראה ברש"ש** וב"מנחה חריבה".

ויש לעיין לפי זה, אם כן מניין שנחלקו אם צריך כתיבה לשמה?! שהרי אף כי ודאי מוכח מרבי יהודה שהוא סובר דלא בעינן כתיבה לשמה, מכל מקום יש לומר שרבי יעקב מודה לו בזה, אלא שהוא אינו סובר שהקפידה תורה שיהא הכתב שבספר תורה ראוי למחוק!?

3. רש"י עירובין יג א.

1. הקשו התוספות [ד"ה אמר, נדפס בעמוד א]: והרי לעיל בגמרא יז ב מבואר, דמגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה, הרי היא פסולה!?

ותירצו, דאין הכי נמי, ואין מוחקין לה מן התורה, אלא אם נכתבה פרשת סוטה שבתורה אחר שקיבלה זאת את השבועה עליה, ואף שלא נכתב הספר תורה לשמה.

2. כתבו התוספות [ד"ה אמר, נדפס בעמוד א]: "אין מטילין קנקנתום לתוך הדיו אפילו בזמן הזה, משום דכתיב בה "ומחה" דבעינן כתב

כי יש לומר:

עד כאן לא קאמר תנא קמא התם שמגילתה של סוטה זו אינה ראויה לסוטה אחרת, אלא כיון דאינתיק [התנתקה המגילה מכל הנשים שבעולם, ונתייחדה] לשום רחל הסוטה הראשונה. לכן לא הדרא מינתקא [שוב אינה יכולה להתנתק ממנה] לשום לאה הסוטה השניה.

אבל גבי פרשת סוטה שבתורה, דסתמא כתיבה, שנכתבה בסתם, ולא נתייחדה לסוטה מסוימת, הכי נמי דמחקינן לסוטה ממנה, אף לתנא קמא!

אמר רב נחמן בר יצחק לאידך גיסא: (4)

דילמא, לא היא! שמא אין הדבר כן, ואין להכריח שנחלק רבי אחי בר יאשיה על רבי יהודה, ומכשיר למחוק לסוטה מן התורה.

כי יש לומר:

עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם, שמגילתה של סוטה זו כשירה לסוטה אחרת ואף שלא נכתבה לשם סוטה זו, אלא במגילה של סוטה, דסוף סוף איכתוב המגילה הזאת לשום [לשם] אלות בעולם.

אבל גבי פרשת סוטה הכתובה בתורה, דלהתלמד ממנה הוא דכתיבה [לשם לימוד בה נכתבה] — הכי נמי דלא מחקינן. אפשר שמודה רבי אחי בר יאשיה, שאין מוחקין ממנה בשביל מגילת סוטה.

ומקשינן על רבי אחי בר יאשיה, דאמר, מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת:

וכי רבי אחי בר יאשיה לית ליה, אינו סבור את הא דתנן:

כתב [גט] לגרש את אשתו, ונמלך מלגרשה, ומצאו בן עירו, ואמר לו: שמי כשמך, ושם אשתי כשם אשתך, ונמצא גט שלך כמו אותו גט שהייתי צריך לכתוב לאשתי, תנהו לי לגרש בו!

פסול גט זה לגרש בו את אשתו של השני, כיון שלא נכתב לשמה של השניה, והתורה אמרה "וכתב לה" — "לשמה"?!?

והשתא תיקשי: הא גבי סוטה נמי כתיב "ועשה לה הכהן [לסוטה] את כל התורה הזאת", ומשמע נמי "לשמה". ואם כן, כשם שגט הנכתב לשום אשה זו אינו כשר לאשה אחרת, כך יש לנו לומר גם בסוטה, שמגילה הכתובה לשם סוטה זו אינה כשירה לשום אשה אחרת!?

אמרי בני הישיבה לישב את שיטתו של רבי אחי בר יאשיה:

התם גבי גט, "וכתב לה" — אמר רחמנא, ומשום הכי בעינן "כתיבה" לשמה.

ואף הכא נמי "ועשה לה" בעינן שתהא עשייה לשמה, ומאי "עשייה" — "מחיקה"! והיא זו שתהא צריכה לשמה של זו ולא של אחרת, ולא הכתיבה. (5)

5. ולפי סברת רב נחמן בר יצחק, שאף רבי אחי בר יאשיה מודה שצריך כתיבה שתהא על כל פנים לשום אלות שבעולם, היינו משום שהיות

4. כתב רש"י שלא נחלק רב נחמן בר יצחק על רב פפא, אלא הכי קאמר: יש לפרוך כצד זה שאמרת, ויש אף לפרוך לאידך גיסא.

אמר תירץ רב הסדא:

הא מני, משנתנו הסוברת שהמים בודקין אותה עם שתייתה, לא רבי שמעון היא, אלא רבי עקיבא היא, דאמר [לעיל יט ב] נמי כרכי שמעון: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה.

ושוב לא תיקשי מן הסיפא ששנינו "זכות תולה", ומשום שבתליה משום זכות סבר לה רבי עקיבא (6) כרבנן החולקים על רבי שמעון וסוברים שהזכות תולה במים המרים.

שנינו במשנה: והם אומרים הוציאוא הוציאוא שלא תטמא העזרה:

ומקשינן: מאי טעמא נזקקים אנו להוציאוא, משום דדילמא מתה ותטמא את המקום בו היא נמצאת ועתידה לצאת —

למימרא, רצונך לומר, דמת אסור בשער ניקנור ובעזרת נשים שהם מחנה לוייה?!

והתניא:

טמא מת מותר ליכנס למחנה לוייה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת עצמו מותר להכניסו במחנה לוייה —

שנאמר: "ויקה משה את עצמות יוסף עמו", ומשמע, "עמו" — במחיצתו, ומשה במחנה לוייה היה? (7)

שנינו במשנה: אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות:

ומקשינן: והרי מני מתניתין? מי הוא זה ששנה את משנתנו?

הרי בהכרח שרבי שמעון היא, דאמר [לעיל יט א]: מקריב את מנחתה של הסוטה תחילה ואחר כך משקה אותה את המים, כי אז אכן שייך לומר שמיד בשתייתה פניה מוריקות.

שהרי אם כדעת חכמים החולקים על רבי שמעון [שם], וסוברים שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, הרי בהכרח דכמה דלא קרבה מנחתה, לא ברקי ליה מיא [עד שלא קרבה מנחתה לאחר ההשקאה אין המים בודקין אותה] —

כיון דכתיב במנחת הסוטה: "מנחת קנאות הוא מנחת זכרון מזכרת עון", ואם כן אין פניה מוריקות עם שתייתה את המים.

והשתא תיקשי: אימא סיפא של משנתנו, יש לה זכות היתה תולה לה!

וסיפא זו הרי אתאן לרבנן דפליגי על רבי שמעון, דאי רבי שמעון, האמר [לקמן כב ב]: אין זכות תולה במים המרים.

ואם כן, נמצא שהרישא היא כמו רבי שמעון, והסיפא שלא כרבי שמעון, אתמהא?!?

6. כתבו התוספות שכן מבואר בספרי ובירושלמי, שרבי עקיבא סובר: זכות תולה במים המרים.

7. אף במדבר היו שלש מחנות: לפנים מן

ולא אמר הכתוב בהדיא "ומחה לה" אלא "ועשה לה", דרשינן פסוק זה גם לענין כתיבה שתהא על כל פנים לשום אלות בעולם, ולא שימחוק לה מן התורה, על פי תוספות.

ואם כן תיקשי: למה להוציאה, ומה איכפת לנו שתמות שם?!?

אמר תירץ אביו:

לא נזקקנו להוציאה משום שמא תמות, אלא משום שמא תפרוס נדה מתוך שנבעתת היא פתאום, כשהיא מתחילה להרגיש צער מן המים, והנדה אסורה במחנה לוייה.

ומקשינן: למימרא דבעיתותא מרפיא [וכי אטו פחד פתאומי מרפה את סגירת המקור] ויוצא דם?!?

ומשנינן: אין אכן כן הוא הדבר, דכתיב באסתר כששמעה מגזירת המן: "ותתהללח המלכה מאד", ואמר רב: שפרסה נדה.

ואכתי מקשינן: והא אנן תנן: חרדה מסלקת דמים, ואילו אתה אומר שהיא משחררת אותן?!?

ומשנינן: פחדא — דאגה שאינה באה פתאום אלא שדואגת מפחד אויבים שיבואו להורגה — צמית, אכן מצמית הוא את פתח המקור ומסתלקים הדמים.

אבל ביעתותא — פחד פתאומי, וכמו סוטה, שעד עתה לא היתה פוחדת מן המים, (8) ופתאום היא מרגשת בצערה — מרפיא את פתח המקור, ושופעת דם.

שנינו במשנה: יש לה זכות, היתה תולה לה עד שלש שנים.

והוינן בה: מני מתניתין? לפי מי נשנתה משנתנו?

הרי לא לפי אבא יוסי בן חנן היא, ולא לפי ר"א בן יצחק, איש כפר דרום היא, ולא לפי רבי ישמעאל היא.

דתניא: אם יש לה זכות, תולה לה הזכות עד שלשה חדשים, שהם כרי "הכרת העובר" [בשליש ימי ההריון ניכר הריון העובר], דברי אבא יוסי בן חנן.

ומשמעות הפסוק היא, "ונקתה", שתתלה לה הזכות, למשך הזמן שמתחילת ההריון עד שניכר העובר, שהוא פרק זמן של שלשה חדשים.

ר"א בן יצחק איש כפר דרום אומר: הזכות תולה לה עד ט' חדשים. לפי שנאמר "ונקתה, ונזרעה זרע".

ומצינו להלן, לענין "זרע", שהוא [הכתוב, בתהילים כב] אומר: "זרע יעבדנו, יסופר".

ודרשינן: זרע הראוי לספר שבחו של מקום. דהיינו, משמלאו לעובר תשעה חדשי הריון, ויצא מבטן אמו, שמעתה הוא זרע ילוד, הראוי לחיות ולספר את שבחו של מקום, כאשר יגדל.

ומכאן אנו דורשים, שהכתוב "ונקתה, ונזרעה זרע", משמעותו היא, שהזכות תולה לה ["וניקתה"], כדי משך הזמן של התהוות הזרע של קיימא, שהוא תשעה ירחים.

ישראל] שלש פרסאות זה "מחנה ישראל", רש"י.

8. וכן באסתר, שבאה לה השמועה באופן

הקלעים של חצר המשכן, הוא "מחנה שכינה"; ונאמר: "והלויים יחנו סביב למשכן העדות" זה "מחנה לוייה", והדגלים [מקום חניית בני

רבי ישמעאל אומר: הזכות תולה לה במשך שנים עשר חדש.

זכות הצדקה למשך הזמן של שנים עשר חודש.

ואף על פי שאין ראייה מן המקרא לדבר זה, שהזכות תולה עד שנים עשר חודש, יש זכר לדבר מן המקרא.

ולהלן תבאר הגמרא מדוע אין זו ראייה גמורה.

דכתיב בפתרון החלום שפתר דניאל לנבוכדנצר, כשראה נבוכדנצר בחלום כיצד הוא נטרד מבני האדם, ומקומו הוא עם החיות והבהמות, וכך אמר לו דניאל:

ואם כן, משנתנו, האומרת שזכות תולה למשך שלש שנים, היא אינה לפי אף אחד מהם!

ומשינן: לעולם, משנתנו כרבי ישמעאל היא, שהביא "זכר לדבר" מהכתוב בדניאל שהזכות תולה שנים עשר חודש.

"להן, אמנם, מלכא, המלך, מלכי, ישפר עליך, תיטב בעיניך עצתי, לעכב את רוע הגזירה שראית בחלום.

ורבי ישמעאל, לאחר שהביא "זכר לדבר" מדניאל שהזכות תולה במשך שנה, אשכח [מצא] עוד קרא [פסוק], דאמר ותני, האומר ושונה את תליית העונש בשלש "פעמים", כאשר כל "פעם" היא שנים עשר חודש, כמבואר בדניאל.

וחטיך, חטאך — בצדקה פרוק! פדה את נפשך מחטאך, על ידי צדקה שתעשה.

ועויתך, ופדה את נפשך מעוונתיך — במיחן ענין", בחנינת עניים.

דכתיב "כה אמר ה': על שלשה פשעי אדום, אמתין מלהענישם עד שלש פעמים, ולא אענישם על חטאיהם אלא רק כשיחטאו בפעם הרביעית, שאז אענישם גם על שלשת הפעמים הראשונות.

כן, אז, כשתעשה כן, תהוי ארכא לשלותיך", תהיה לך זכות של אורכה לשלומך, שלא תבוא עליך מיד הפורענות שראית בחלום.⁽¹⁾

ומכאן למד רבי ישמעאל שהזכות תולה שלש "פעמים" של פרק הזמן של שנים עשר חודש, דהיינו, שיש לשלש את הזמן של י"ב חודש, ונמצא, שהזכות תולה שלש שנים.

וכתיב, כי אכן, "בלא, כל הפורעניות שראה נבוכדנצר בחלום, מטא הגיע על נבוכדנצר מלכא".

אך מעתה, כיון שמוכח מהפסוק בענין פשעי

וכתיב, שהתרחשה הפורענות "לקצת [לבטורף] ירחין תרי עשר", לפי שתלתה לו

מסלקת את הדמים.

פתאומי; אבל אותה משנה ששינו בה: "חרדה מסלקת את הדמים", לגבי מי שהיתה במחבא [מפחד אויבים] שאינה חוששת לשעת וסתה, ואפילו לא בדקה הרי היא טהורה, ואין אומרים "אורה בזמנו בא", משום שדאגה מתמשכת

1. כוונתו של דניאל היתה לעזור לעניי ישראל, כיון שראה שעם ישראל בגלות ניזון מחיזור על הפתחים, לכן השיא עצה לנבוכדנצר שיוון את